Malwina Bakalarska
Marta Michalska
Fundacja „Kultury Świata"

SCENARIUSZ ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH DLA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM (3-5 lat)

- Warsztaty wyrobu instrumentów perkusyjnych wzorowanych na oryginalnych grzechotkach afrykańskich

Opis i cel dydaktyczny zajęć:
Zajęcia mają na celu naukę języka angielskiego oraz przybliżenie dzieciom jednego z najważniejszego dziedzictwa kulturowego Afryki, jakim jest jej muzyka i gra na instrumentach perkusyjnych. Mają również w założeniu rozwinąć wyobraźnię i sprawności manualne dziecka poprzez plastyczną część zajęć. Połączenie materiałów codziennego użytku, które zostaną użyte do wyrobu instrumentów perkusyjnych ma za zadanie stymulację kreatywności dzieci.
Trzema podstawowymi zadaniami zajęć są: wyrób prostych instrumentów perkusyjnych – grzechotek, próba wspólnego muzykowania i nauka słów . Dzięki temu przedszkolaki będą mogły doświadczyć wspólnej gry na zrobionych przez siebie instrumentach. Pozwoli im to na rozwinięcie zmysłu muzycznego i wyczucia rytmu, który jest podstawą w każdej muzyce (a szczególnie w muzyce afrykańskiej) oraz języku w ogóle. Jak wiadomo rytm, akcenty, wyczucie sylabizowania (nawet bez świadomości tego wyczucia) są niezbędnymi elementami melodyki języka. Dzięki rytmicznemu recytowaniu i towarzyszącemu mu ruchowi słownictwo zostanie lepiej przyswojone. Poprzez zabawę będą mogły poczuć też afrykańskiego ducha sztuki.

Materiały dydaktyczne:

- W miarę możliwości warto zapewnić oryginalnie wykonane w Afryce instrumenty, takie jak bęben lub grzechotki,
- Pudełka tekturowe po herbacie, ryżu itp. (dla każdego dziecka 1 pudełko w celu wykonania jednej grzechotki),

® Fundacja „Kultury Świata"
Scenariusz został opracowany w ramach projektu: Metody, techniki, materiały dydaktyczne – jak uczyć przedszkolaki języka angielskiego (Kamerun), który był współfinansowany z programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010 roku.

- Taśma samoprzylepne (jedna taśma dla nauczyciela), najlepiej papierowa, malarska, lub inna do której będzie można bez problemu przykleić papier za pomocą kleju w sztyfcie,
- Wspomniane kleje w sztyfcie (ilość zależna od liczebności grupy, jeden klej na dziecko).
- Papier kolorowy do oklejenia pudełek po produktach spożywczych pocięty na kwadraciki, można też wyciąć proste kształty typu dość duże kwiatki za pomocą ozdobnego dziurkacza (ilość zależna od liczebności grupy), podzielona w woreczkach kolorystycznie (kolory, które dzieci znają, lub które nauczyciel chce wprowadzić),
- Zakupione w sklepie spożywczym ziarna grochu, fasoli, ryżu i kukurydzy,
- Niezbędne karty demonstracyjne (flash cards).

Dekoracje:

Na ścianach (w miarę możliwości prowadzącego) powinna być zawieszona jak największa ilość różnych mat afrykańskich, batików, masek, itp., jako uzupełnienie rozmowy wstępnej na temat sztuki afrykańskiej, obok muzyki – dziedzictwo sztuk plastycznych,

Pozostałe ściany należy udekorować kolorowymi planszami w wymiarze A0, które przedstawiają wszystkie najważniejsze instrumenty muzyczne używane do gry w krajach Afryki Subsaharyskiej, (istnieje możliwość wypożyczenia takich gotowych plansz z Fundacji „Kultury Świata"),

Uwagi:

Przygotowując się do tych warsztatów muzyczno – plastycznych należy miesiąc wcześniej zacząć zbieranie pustych pudełek po herbacie, ryżu, itp., aby zapewnić każdemu uczestnikowi zajęć po jednym pudełku na przygotowanie grzechotki lub można również poprosić opiekuna dzieci, aby każde z nich przyniosło ze sobą po jednym pustym pudełeczku.

W zależności od liczebności grupy, przy większej ilości dzieci (powyżej 10) zaleca się przeprowadzenie warsztatu w dwóch osobnych grupach, równolegle w oddzielnych salach, lub w innych terminach przez tę samą osobę.

Zajęcia powinny być przeprowadzane jako podsumowanie większego bloku dotyczącego np. dotyczących przyborów szkolnych, itd. Nie powinno się wprowadzać na jednych zajęciach zbyt dużej ilości słownictwa, większość powinna być jedynie powtarzana (dokładna ilość nowych słów zależy od wieku dzieci, czasu ich dotychczasowej nauki, a więc wprawy w przyswajaniu słówek, możliwości itd.),

Dzieci na zajęcia powinny też znać podstawowe zwroty

® Fundacja „Kultury Świata"

Scenariusz został opracowany w ramach projektu: Metody, techniki, materiały dydaktyczne – jak uczyć przedszkolaki języka angielskiego (Kamerun), który był współfinansowany z programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010 roku.

Przebieg zajęć:

Po przywitaniu dzieci, należy przeprowadzić z nimi pogadankę na temat dekoracji sali i zapoznać ich z nazwami afrykańskich instrumentów znajdujących się na planszach. Również w języku angielskim. Nie należy uczyć dzieci wszystkich nazw, a jedynie podać je jako ciekawostkę. Uczymy dzieci za pomocą flesh cards słów „a rattle" oraz „a drum".

Następnie prowadzący powinien w miarę możliwości zaprezentować brzmienie oryginalnych instrumentów znajdujących się w sali i pozwolić każdemu dziecku po kolei wystukać jakiś rytm na bębnie. Używamy komendy: „Play the drum like me" (pokazujemy na siebie)i wystukujemy prosty rytm, który dziecko powinno powtórzyć. Można zamodelować tę czynność przy pomocy pacynki, która pierwsza wykona 2-3 razy nasze polecenie, jeśli dzieci nie znają sformułowania „like me".

W dalszej części przypominamy sobie/poznajemy nazwy ziaren, którymi będziemy wypełniać pudełeczka. Używamy do tego flash cards z warzywami w formie strączka/kolby/zdjęcia pełnej miseczki w przypadku ryżu, które potem kojarzymy z przyniesionymi ziarnami. Używanie flash cards: szybkie „fleshowanie" kart (szybko pokazujmy obrazki, dzieci je nazywają, jeśli nie podają nazw od razu, podpowiadamy podając pierwszą literę, potem sylabę, jeśli dzieci nie przypominają sobie słowa – nauczyciel sam nazywa obrazek. Jeśli dużo słów nie jest generowanych szybko przez dzieci, czynność jest powtarzana – do 2 razy. Ważna jest dbałość o zachowanie szybkiego tempa i pokazywania za każdym razem tylko jednego obrazka – przy szybkim tempie pokazywanie przez przypadek fragmentu następnego albo poprzedniego obrazka może sprawić, że dzieci nie będą wiedziały, o który obrazek chodzi, a w przypadku nauki słów tą metodą – słowa mogą być błędnie kojarzone z obiektami). Jeśli nauczyciel planuje przypomnieć część nazw, a część wprowadzić jako nowe po prostu miesza wszystkie obrazki.

Nauczyciel demonstruje też inne przedmioty, które będą używane podczas wykonywania instrumentów, tak jak „glue", „a box", „paper".

Następnie dzieci wstają (komendy po angielsku! Nie tłumaczymy komend, jeśli to nie jest absolutnie konieczne, podajemy komendę i sami ją wykonujemy, a dzieci podążają za nami. Po kilku próbach dzieci pamiętają już komendy i same potrafią na nie reagować.), nauczyciel prowadzi znaną i lubianą przez dzieci zabawę ruchową dotyczącą słownictwa (np. układa flash cards w okręgu – o jeden obrazek mniej niż jest dzieci. Być może będzie potrzeba więcej obrazków niż poznanego słownictwa – braki można uzupełnić różnymi wersjami obrazków z ziarnami – np. rysunek kolby kukurydzy, zdjęcie rozsypanych ziarenek i zdjęcie rosnącej jeszcze w polu. Inne ziarna analogicznie. Jedno dziecko staje w środku kręgu, a pozostałe dzieci ustawiają się na zewnątrz, każde przy jednym z obrazków. Dziecko w środku

® Fundacja „Kultury Świata"

Scenariusz został opracowany w ramach projektu: Metody, techniki, materiały dydaktyczne – jak uczyć przedszkolaki języka angielskiego (Kamerun), który był współfinansowany z programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010 roku.

zamyka oczy, a reszta zaczynają maszerować wokół obrazków (cały czas pamiętmy o komendach w języku angielskim! Tu np. „walk", „march!", ale może być też inna, w zależności od tego, co wcześniej wprowadzał nauczyciel. Dzieci mogą skakać („jump!") wokół obrazków. Mały uczestnik w środku mówi w wybranym przez siebie momencie „stop!" (dzieci zatrzymują się) i nadal z zamkniętymi oczami wywołuje jedną osobę spośród swoich koleżanek i kolegów. Wtedy może otworzyć oczy, a wybrana osoba ma za zadanie nazwać obrazek znajdujący się przed nią/nim. Jak odpowie poprawnie zamienia się miejscami z dzieckiem ze środka okręgu. Oczywiście nie ma „przegranych", jeśli nie pamięta, nauczyciel podpowiada, najpierw pierwszą literę, potem sylabę itd. Nauczyciel dba też, żeby wszystkie dzieci miały okazję znaleźć się w środku.

Demonstrujemy gotową grzechotkę (przypominamy ang. nazwę). Informujemy, że każdy będzie miał okazję wykonać taką.

Rozdajemy dzieciom pudełka (jeśli dzieci przyniosły własne, powinny być przed zajęciami podpisane i zebrane). Na początku modelujemy za pomocą pacynki prośbę „A box please". Dzieci widzą, że po tej prośbie pacynka „dostaje" pudełko. Po kolei prowadzący zachęca dzieci, żeby również grzecznie o nie poprosiły.

Następnie dzieci wybierają, którymi ziarnami chcą napełnić swoją grzechotkę. Pokazujemy 4 miseczki w których są przygotowane ziarna. I tym razem na początku modelujemy za pomocą pacynki proces wybierania nasion. Pytamy: „…(imię pacynki), which grains do you want?" + ewentualnie dla przypomnienia: „corn, peas, rice or beans?" pokazując po kolei miseczki. Pacynka odpowiada: „Some corn and rice, please.". Zaznaczamy, że dzieci mogą chcieć jeden lub więcej rodzajów ziaren. Po kolei dzieci wybierają ziarna. Kładziemy je przed każdym. Dbamy, żeby bez względu na ilość rodzajów ziaren każdy dostał ich tyle samo. Prosimy dzieci (po angielsku!), żeby włożyły swoje ziarna do pudełka. Dzieci uporają się z tym zadaniem w różnym tempie, wykorzystujemy to, żeby przy okazji dokładnie zakleić po kolei pudełka wszystkich dzieci za pomocą papierowej taśmy.

Pokazujemy kolorowy papier przygotowany wcześniej, wszystkie rodzaje osobno. Pytamy po kolei, jaki papier ma kolor (oczywiście po angielsku) używając za każdym razem słówka „paper". Dzieci chórem odpowiadają. Starsze mogą odpowiadać całym zdaniem, oczywiście z naszą pomocą. Możemy w ten sposób ewentualnie wprowadzić 1-2 nowe kolory. Cały czas pamiętamy, żeby nie przesadzić w ilości wprowadzanego nowego materiału językowego. Następnie rozdajemy kleje (dzieci o nie proszą – procedura jak w przypadku pudełek) i wysypujemy karteczki na środek. Zachęcamy dzieci po angielsku, żeby przykleiły karteczki do pudełek. Na początku demonstrujemy, co mają robić, potem czuwamy, czy żadne z dzieci nie ma kłopotów, w trakcie ćwiczenia staramy się podejść do każdego i indywidualnie zapytać, jakich kolorów użył.

Po wykonaniu już przez każde dziecko jego własnej grzechotki, powinna nastąpić nauka czterech podstawowych rytmów z użyciem zrobionych grzechotek.

® Fundacja „Kultury Świata"

Scenariusz został opracowany w ramach projektu: Metody, techniki, materiały dydaktyczne – jak uczyć przedszkolaki języka angielskiego (Kamerun), który był współfinansowany z programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010 roku.

Nauczyciel pokazuje kilka wybranych przez siebie obrazków obiektów, których nazwy w języku angielskim dzieci już dobrze znają, najlepiej, żeby słowa składały się z różnej ilości sylab. Mogą to być nazwy afrykańskich zwierząt☺. Każde słowo wymawiamy kilkakrotnie, rytmicznie, z każdą sylabą potrząsając grzechotką.

Próbujemy zaśpiewać znaną dzieciom piosenkę w języku angielskim, wspomagając rytm naszymi nowymi instrumentami.

Na zakończenie następuję wspólna gra na instrumentach, prowadzona przez rytm bębna.

Żegnamy się z dziećmi w sposób przyjęty zazwyczaj na zajęciach angielskiego, dodając ćwiczenie polegające na wybijaniu rytmu słów „good-bye, see-you-soon" ponownie z rytmicznym potrząsaniem grzechotką.

Po skończonej lekcji można zachęcić dzieci do zatrzymania ich grzechotek i wypróbowaniu gry na nich w domu lub w przedszkolu.

Materiały dodatkowe dla nauczyciela

Najbardziej znanym instrumentem z kontynentu afrykańskiego jest bęben (głównie djembe). Bębny były wykorzystywane w bardzo wielu wydarzeniach lokalnych społeczności (podczas ceremonii i obrzędów religijnych, uroczystości narodzin, zaślubin oraz pogrzebów, towarzyszyły wojownikom oraz orszakom królewskim). Tradycyjnie stanowiły podstawowy system komunikowania się na odległość. Mowa bębnów imitowała tonalność i inne cechy prozodyczne wielu języków w leśnych regionach Afryki Zachodniej i Środkowej.

Słowniczek instrumentów muzycznych

Djembe (czytaj Dżembe) - to bęben w krztałcie kielicha lub klepsydry zrobiony z drewna, o membranie oryginalnie z koziej (a niegdyś antylopiej) skóry. Aktualnie można spotkać też djemby ze skóry sztucznej (np z naciągów perkusyjnych). Djembe wywodzi się z obszarów zachodniej Afryki, choć obecnie jest prawdopodobnie najbardziej rozpowszechnionym instrumentem etnicznym na świecie. Prawie każdy zaczyna naukę właśnie od djembe (podaję za: www.djembe.pl).

Kora - jest to rodzaj harfy, bardzo popularny w Zachodniej Afryce, szczególnie w Casamance (region Senegalu). Ma 21 strun, które są osadzone na mostku z rowkami(jak w skrzypcach). Korpus zbudowany jest z dużego zasuszonego owocu tykwy, na ktory nałożona jest krowia skóra, tak, że zakrywa ona prawie całą tykwę. Po bokach znajdują się otwory akustyczne, z których wydobywa się dźwięk. Dodatkowo, korpus zaopatrzony jest w dwa kołki, służące za uchwyty. Gryf, do którego umocowane są struny, wykonany jest z twardego drewna i

® Fundacja „Kultury Świata"

Scenariusz został opracowany w ramach projektu: Metody, techniki, materiały dydaktyczne – jak uczyć przedszkolaki języka angielskiego (Kamerun), który był współfinansowany z programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010 roku.

zaopatrzony w skórzane opaski, którymi stroi się struny. Wirtuozem Kory jest np. Mamadou Diabate (podaję za: www.djembe.pl).

Dun-dun (Dundum, Doundoun, Djundjun) - jest to zestaw dwóch lub trzech cylindrycznych bębnów, z dwóch stron obciągniętych skórą. Ułożone są poziomo, a dźwięk wydobywa się poprzez uderzanie w skórę drewnianą pałką. Na górze każdego z dundunów umieszczony jest metalowy dzwonek, w który uderza się niewielkim metalowym prętem. Największy dundun nosi nazwę dunumba, średni sangban, a najmniejszy kenkeni. Melodie wygrywane na dundunach stanowią podstawę rytmu. Każdy z bębnów powinien być obsługiwany przez jedna osobę (podaję za: www.djembe.pl).

Balafon - to instrument z rodziny ksylofonów, czyli składa się z zestawu różnej wielkości sztabek drewnianych, uderzanych przez grającego za pomocą pałeczek. Poniżej znajdują się owoce tykwy stanowiące nagłośnienie dla wydobywanych dźwięków. Wysokość wydobywanych z niego dźwięków zależy od długości, grubości i twardości drewna użytego do wykonania sztabek klawiatury. Im sztabka jest dłuższa, grubsza i twardsza, tym niższy jest jej ton. Balafon to najczęściej używane określenie na ten rodzaj instrumentu. W różnych rejonach Afryki występuje on pod wieloma innymi nazwami, często też różni się nieco budową, wielkością czy rodzajem użytych rezonatorów. Zaskakująca jest ilość odmian i nazw tegoż instrumentu: Akadinda, Ambira, Bala, Balafon, Balangui, Balo, Baza, Dimba, Dipela, Dyomoro, Dzil, Elong, Endara, Ilimba, Kalanba, Kponimbo, Kundu, Madimba, Madimba, Marimba, Mbila, Mbira, Medzang, Mutondo, Rongo, Shijimba, Silimba, Timbila, Valimba (podaję za: www.djembe.pl).

Grzechotki (Jabara, Djabara, Shekere) - grzechotka wykonana z wysuszonego owocu tykwy, na którą nałożona jest siatka z przywiązanymi koralikami, bądz nasionami. Technik gry na jabarze jest wiele, między innymi potrząsanie całą jabarą, odpowiednie pociąganie samej siatki, uderzanie w jabarę. Zazwyczaj wyznacza puls rytmu (podaję za: www.djembe.pl.

Bibliografia:

www.djembe.pl
www.strefarytmu.pl
www.szczyptaswiata.pl
Encyklopedia instrumentów muzycznych świata, Warszawa, Wydawnictwo Bellona, 1996;
Piłaszewicz S., Rzewuski, E., *Wstęp do afrykanistyki*, Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2004.

® Fundacja „Kultury Świata”

Scenariusz został opracowany w ramach projektu: Metody, techniki, materiały dydaktyczne – jak uczyć przedszkolaki języka angielskiego (Kamerun), który był współfinansowany z programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2010 roku.